

HUIS TEN PUTTEN

Het middeleeuwse huis

Het Huis Ten Putten - Oude Gracht 187 te Utrecht - is een groot pand van 23 x 8,5 meter dat dateert van kort na 1300. Het gebouw is voorzien van werfkelders, drie bouwlagen en wordt gedekt door een fors zadeldak. Het huistype is het zogenaamde 'grote diepe huis met zijhuis'. Dit huistype komt voornamelijk aan westzijde Oude Gracht voor. Het hoofdhuis is binnen dit type een groot gebouw met een belangrijke representatieve functie. Het zijhuis is met zijn kleinere - gemakkelijk te verwarmen - vertrekken vooral praktisch voor het dagelijks leven.

In het geval van Huis Ten Putten dienden de zolders waarschijnlijk oorspronkelijk voor graanopslag. Hierop wijzen de graankorrels, die tijdens het onderzoek van 1993 tussen de balklagen gevonden zijn. Ook de vroegere naam 'Korenwerf' van het gedeelte van de Oude Gracht tussen de Lijnmarkt en de Hamburgerstraat ondersteunt de veronderstelling van de graanopslag.

Van het middeleeuwse interieur is verder weinig bekend. Wel is bekend dat de begane grond aan de noordzijde twee grote schouwen had, terwijl aan de achterzijde op de eerste verdieping nog een kleinere schouw aanwezig was. Op de tweede verdieping was oorspronkelijk wel een indeling in vertrekken, maar er zijn geen stookplaatsen aangetroffen.

Over de constructie van het pand is gelukkig meer te zeggen. De vloeren bestaan hierbij uit dennen balklagen. Ook de kapconstructie werd uitgevoerd in dennehout. Deze heeft geen enkel verband met de balklaag, maar staat alleen op de borstweringen. De zogenaamde sporenkap bestaat uit 35 sporenparen met elk twee haanhouten. De sporenparen zijn met gesneden telmerken genummerd. Ieder sporenpaar staat aan beide zijden telkens met een standzoon op een blokkeel, die weer op twee muurplaten rust.

Het hout van de kapconstructie is middels dendrochronologisch onderzoek gedateerd op circa 1307. De kap van Huis Ten Putten is hiermee één van de oudste kapconstructies van Utrecht. Bovendien is het de best bewaarde sporenkap van de stad.

De zestiende en zeventiende eeuw

Van de zestiende en zeventiende eeuw is weinig bekend. Toch zal het pand ook in deze tijd gewijzigd en gemoderniseerd zijn.

Tijdens de verbouwing van 1993 zijn fraaie schilderijen op de balklaag boven de begane grond aangetroffen. In de kapconstructie treft men thans gespijkerde consoles aan, die als versteviging van de kap dienen. Deze zaken duiden op bouwactiviteiten, die ruwweg rond 1600 geplaatst zouden kunnen worden.

De achttiende eeuw

Het Huis Ten Putten werd begin achttiende eeuw volledig in Lodewijk XIV-stijl gemoderniseerd. Aan de buitenzijde werd een kroonlijst aangebracht, waarbij de vroegere top- of trapgevel gedeeltelijk werd afgebroken en de kap een wolfseind kreeg. Aan de achterzijde maakte de geveltop plaats voor een nieuw dakschild. Verder kwam de huidige vensterindeling tot stand. Hierbij zullen de oude kruiskozijnen vervangen zijn door de schuifvensters met kleine ruiten. Ook dateert de huidige voordeur met omlijsting uit deze tijd.

Binnen in het pand moeten ook moderniseringën hebben plaats gevonden. Het fraaie snijraam met de lantaarn, dat in de hal te zien is, bevond zich oorspronkelijk boven de voordeur. De gang en het trappenhuis moeten reeds in de achttiende eeuw aangelegd zijn. Waarschijnlijk is de huidige indeling in nissen wel achttiende eeuws, maar dateert de afwerking van het trappenhuis van omstreeks 1881. Tijdens de verbouwing van 1993 zijn op het plafond van de begane grond wel sporen van een Lodewijk XIV plafond terug gevonden, die zeer waarschijnlijk uit de achttiende eeuw dateren.

De genoemde verbouwing van het interieur kan mogelijk dateren uit 1735. In dat jaar kocht de eigenaar van Huis Ten Putten de twee zuidelijke buurhuizen, de 'Drie Bombasijnen' en de 'Lelienbosch', die hij toen geheel liet vernieuwen. Het is derhalve mogelijk dat tegelijkertijd het interieur van Huis Ten Putten ook gemoderniseerd werd.

De verbouwing van omstreeks 1887

Omstreeks 1887 is het pand wederom uitgebreid verbouwd. Het huis was namelijk in handen gekomen van Anthonie Begeer, die er op de begane grond zijn toonzalen voor zilverwerken had ingericht en achter het pand diverse werkplaatsen en ateliers ondergebracht had. Van deze werkplaatsen zijn thans nog enkele bouwdelen zichtbaar achter instituut Blankestijn, Oude Gracht 189.

Ditmaal werden de werkzaamheden uitgevoerd in Neo-Lodewijk XIV stijl. Dit zal bewust gedaan om zoveel